

Asia: VN/1093/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit esityksen lakipykäliin ja säännöskohtaisiin perusteluihin

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti niin, että yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamisesta tulee luvanvaraista. Yksityinen perhepäivähoito säilyisi edelleen ilmoitusmenettelyn piirissä.

Esityksessä säädettäisiin yksityisen päiväkotitoiminnan luvanvaraisuudesta. Luvanvaraisuuden tavoitteena on yksityisen päiväkotitoiminnan laadun turvaaminen sekä varhaiskasvatuslain toteutumisen varmistaminen yksityisessä päiväkotitoiminnassa. Yksityisen päiväkotitoiminnan luvanvaraistamisen tavoitteena on lisäksi vahvistaa yksityisen varhaiskasvatuksen ennakkollista valvontaa ja siirtää valvonnan painopistettä entistä selkeämmin jälkivalvonnasta ennakkollisen valvonnan puolelle. Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää työnjakoa kunnan ja lupaviranomaisen välillä sekä säännellä voimassa olevaa lainsäädäntöä tarkkarajaisemmin luvan saamisen ja mahdollisen menettämisen edellytyksistä. Yksityisen päiväkotitoiminnan luvanvaraistamisen tavoitteena on lisäksi yhdenmukaistaa varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä suhteessa muuhun koulutusta koskevaan lainsäädäntöön ottaen samalla huomioon lapsen oikeuden turvalliseen ja normien mukaiseen varhaiskasvatukseen.

Kuten esityksessä todetaan, yksityinen palveluntuotanto on varhaiskasvatuksessa yleistynyt, ja myös JHL:ssä on huomattu muutosten vaikutukset henkilöstöön, perheisiin ja palveluverkostoon. Viime vuosina yksityisen kentän sisällä on tapahtunut myös laadullista muutosta. Yhdistyspohjaiset ja pienten alueellisten toimijoiden rinnalle on noussut maanlaajuisesti toimivia tai ulkomaisessa omistuksessa olevia yrityksiä, jotka ovat kasvattaneet markkinaosuuttaan. Paikallinen vaihtelu on kuitenkin suurta. JHL:n näkemyksen mukaan paikalliset vaihtelut varhaiskasvatuspolitiikassa vaarantavat valtakunnallisen yhdenvertaisuuden toteutumisen. Kuntien palveluntuotanto on kirjavaa: osa kunnista yksityistää varhaiskasvatuspalvelujaan vauhdilla, kun taas osa tuottaa kaikki varhaiskasvatuspalvelut itse. Kunnissa yksityistämistä perustellaan mm. investointikustannusten siirtämisellä yksityiselle palveluntuottajalle ja toisaalta vedotaan yksityisten yritysten ketteryteen toiminnan aloittamisessa.

Kommentit esityksen taloudellisten vaikutusten arviointiin.

-

Kommentit esityksen viranomaisvaikutusten arviointiin. Aluehallintovirastoja pyydetään lausumaan ehdotuksena siitä, että mihin aluehallintovirastoon lupaviranomaisen tehtävät voitaisiin keskittää.

JHL on sitä mieltä, että lupaviranomaisen tulisi varmistaa alueellinen päiväkotitoiminnan tarve pitkällä tähtäimellä siten, että lapsimäärien muutosten vaikutukset eivät jäisi yksittäisen yrittäjän vastuulle. Tämä edellyttää kuntien ja aluehallintoviranomaisten kiinteää yhteistyötä lupia harkittaessa sisältäen ennakoituvien alueen väestön kehityksessä. JHL toivookin, että lakiehdotusta tarkennetaan siltä osin, ettei lupamenettely perustuisi pelkästään oikeusharkintaan kuten lakiesityksessä ehdotetaan, vaan että lupaviranomainen, kunta ja yrittäjä olisivat velvoitettuja tekemään myös riittävää tarve- tai tarkoituksenmukaisuusharkintaa ennen kuin lupa myönnetään ja toiminta aloitetaan.

Kunnat ovat yksityisen varhaiskasvatuksen ensisijaisia valvojia alueellaan, mutta kuten esityksen perusteluissakin todetaan, yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen valvontaa on pidetty haasteellisena ja valtakunnallista ohjeistusta epäselvänä. Näin ollen selkeämmät säädökset ja yhtenevät käytänteet sekä lisätuki yksityisten palvelujen ohjaamiseen ja valvomiseen ovat tervetulleita uudistuksia. Päiväkotitoiminnan lupien harkintakriteereihin JHL toivoo vahvaa kontekstia palvelun järjestämisen edellytyksiin. On tärkeää, että selvitetään palvelun järjestäjän rikkeetön tausta ja että rikosoikeudelliset vastuut käyvät selviksi hakumenettelyn aikana. Lupaviranomaisen tulee varmistua myös hakijan tosiasiallisesta kyvystä ja kapasiteetista järjestää päiväkotitoimintaa, ja ennen luvan myöntämistä on selvitettävä myös järjestäjän taloudelliset edellytykset pitää yllä toimintaa myös asiakasmäärien laskiessa. Kuten esityksessäkin todetaan, myös JHL on ollut huolissaan tilanteesta, jossa toiminnan saa aloittaa ilman, että palveluntuottajan yleisiä edellytyksiä tarkastetaan ennalta, jolloin palvelun äkillinen alasajo pakottaa perheet etsimään lapselleen kiireellisellä aikataululla uuden varhaiskasvatuspaikan. Tällaisissa tilanteissa perheet eivät voi tehdä ratkaisuaan toiveidensa tai tarpeidensa pohjalta vaan joutuvat ottamaan varhaiskasvatuspaikan vastaan sieltä, mistä sellainen löytyy. Myös lapselle uuteen varhaiskasvatuspaikkaan siirtyminen on kuormittavaa.

Kommentit esityksen lapsivaikutuksiin.

Kunnissa yksityistä varhaiskasvatusta perustellaan usein järjestämisen taloudellisuudella ja toisaalta kunnan varhaiskasvatuspalveluvalikon laajentumisella ja asiakkaiden valinnanvapauden lisääntymisellä. Valinnanvapauden toinen puoli on kuitenkin asiakaskunnan valikoituminen. Palveluntuottaja voi valita itse asiakkaansa tai rajata palvelunsa esimerkiksi siten, että palveluun päätyvät vain tietynlaiset asiakkaat. Valikoinnin kriteereitä ovat esimerkiksi lapsen tuen tarve, osaaikaisuus, kokopäiväisyys, lapsen ikä tai jopa sukupuoli. Asiakkaat voivat valikoitua myös oman taloudellisen tilanteensa perusteella. Nykyisin paikallisesti vaihtelevat käytännöt ovat aiheuttaneet sen, että lasten oikeus tukeen ei ole toteutunut yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että sekä laadukasta varhaiskasvatusta että erityistä tukea on yhdenvertaisesti tarjolla kunnan rahoittamissa varhaiskasvatusyksiköissä. On tärkeää varmistaa, että jokaisella lapsella on yhtäläiset mahdollisuudet saada tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksen laadun ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi, ja henkilöstön jaksamisen varmistamiseksi on tärkeää säätää täsmällisistä suhdeluista päiväkotiryhmittäin. JHL:n jäsenistön kokemukset kasvatushenkilöstön ja lasten suhdeluvun ylittymisistä tai ryhmäkokojen ylittämistä erityisesti yksityisissä päiväkodeissa ovat samankaltaisia aluehallintoviraston raportoimien valitusten kanssa. Esimerkiksi henkilöstön äkilliset sairauspoissaolot johtavat yksityisissä päiväkodeissa helposti suhdeluvun ylitykseen tai ryhmäkoon kasvamiseen. Lisäksi yksityisellä puolella ei aina ole tukipalveluihin erillistä henkilöstöä vaan kasvatushenkilöstö hoitaa niitä muiden tehtäviensä ohessa. Tämäkin heikentää suhdelukua, vaikka koko henkilöstö olisikin paikalla. Varhaiskasvatuslaissa määriteltävien täsmällisten suhdelukujen tulee ryhmäkohtaisesti toteutua myös yksityisissä päiväkodeissa. Kasvatushenkilöstöä tulee voida osoittaa täysimääräinen määrä kuhunkin ryhmään tosiasiallisen suhdeluvun mukaan ja varmistaa, että erityisen tuen toteutumiseksi vaadittava tarpeellinen määrä pätevää henkilöstöä tosiasiallisesti on aina läsnä lapsiryhmässä. Inklusion osalta on lisäksi tärkeää, että sen parissa työskentelevä ammattilainen saa kattavan koulutuksen ja aidosti aikaa työhönsä myös yksityisessä päiväkodissa.

Kommentit esityksen siirtymäaikaan.

-

Muut kommentit.

-

Max 1 A4-sivun tiivistelmä lausunnosta.

- JHL:n näkemyksen mukaan paikalliset vaihtelut varhaiskasvatuspolitiikassa vaarantavat valtakunnallisen yhdenvertaisuuden toteutumisen
- JHL on sitä mieltä, että lupaviranomaisen tulisi varmistaa alueellinen päiväkotitoiminnan tarve pitkällä tähtäimellä
- Lupaviranomainen, kunta ja yrittäjä olisivat velvoitettuja tekemään myös riittävää tarve- tai tarkoituksenmukaisuusharkintaa ennen kuin lupa myönnetään ja toiminta aloitetaan
- Päiväkotitoiminnan lupien harkintakriteereihin JHL toivoo vahvaa kontekstia palvelun järjestämisen edellytyksiin
- Yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että sekä laadukasta varhaiskasvatusta että erityistä tukea on yhdenvertaisesti tarjolla kunnan rahoittamissa varhaiskasvatusyksiköissä. On tärkeää varmistaa, että jokaisella lapsella on yhtäläiset mahdollisuudet saada tarvitsemaansa tukea.
- Kasvatushenkilöstöä tulee voida osoittaa täysimääräinen määrä kuhunkin ryhmään tosiasiallisen suhdeluvun mukaan ja varmistaa, että erityisen tuen toteutumiseksi vaadittava tarpeellinen määrä pätevää henkilöstöä tosiasiallisesti on aina läsnä lapsiryhmässä. Inklusion osalta on lisäksi tärkeää, että sen parissa työskentelevä ammattilainen saa kattavan koulutuksen ja aidosti aikaa työhönsä myös yksityisessä päiväkodissa.

Lisätietoja:

Hanna Takolander

koulutuspoliittinen asiantuntija

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Ehrnsten Lena

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry